

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної
адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна
академія»
Харківської обласної ради
Кафедра соціальної роботи

Київський університет імені Бориса
Грінченка
Інститут людини

Кафедра соціальної педагогіки та
соціальної роботи



«ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ І ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ»

МАТЕРІАЛИ

VII МІЖВУЗІВСЬКОГО НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ

(м. Харків, 29 квітня 2020 року)

м. Харків

2020

УДК 378.041:364-787.522(062.552)

П 84

Укладачі:

Волкова Катерина Сергіївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Білозерова Маріанна Вікторівна – викладач кафедри соціальної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Рецензенти:

Харченко С. Я. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедрою соціальної педагогіки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Старобільськ

Чернецька Ю. І. – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри соціальної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

П 84 Професійна мобільність як чинник соціальної адаптації і творчої самореалізації особистості в умовах суспільних трансформацій: матеріали міжвузів. наук.-практ. семінару / укладачі: К. С. Волкова, М. В. Білозерова; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. – Харків, 2020. – 86 с.

У збірці подаються результати наукових досліджень з пошуку та реалізації умов, шляхів, методів і засобів підготовки професійно мобільного спеціаліста у ЗВО. Розв'язання завдань по підготовці професійно мобільних майбутніх спеціалістів соціальної сфери потребує глибинного теоретичного аналізу природи професійної мобільності, механізмів її формування і розвитку. Ця наукова проблема носить багаторівневий характер, що обумовлений економічними, соціокультурними, політичними факторами її формування. Нинішньому динамічному суспільству потрібен фахівець, відкритий до всього нового, який здатний швидко адаптуватися в складних умовах професійної і соціальної дійсності, самостійно і відповідально приймати рішення, орієнтовані на успіх і постійне самовдосконалення - один з невід'ємних показників професійної і соціальної зрілості соціального працівника. Сьогоднішня реальність показує, що без наявності добре розвиненої професійної мобільності фахівець не має перспективи професійного зростання. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій вимагає нових підходів до формування освітнього процесу.

УДК 378.041:364-787.522(062.552)

*Рекомендовано до друку кафедрою соціальної роботи Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
Протокол № 10 від 14.05.2020 р.*

ЗМІСТ

Т. Ф. Алексєєнко Ризики редукації професійної мобільності в умовах пандемії COV-19	6
М. В. Білозерова Поліпрофесійна мобільність та її вплив на особистісний розвиток майбутнього соціального працівника	7
О. М. Василенко Дуальна освіта як засіб формування професійно-мобільного фахівця	12
Т. О. Драгунова Формування соціальності у дошкільників як проблема теоретичного дослідження	16
Д. К. Ельканов Профілактика булінгу у вихованців соціального центру «укріплення сім'ї»	19
К. О. Мальцева Соціальна робота з ВПО	22
Сі Цзечень Метод проектування у соціально-виховній роботі закладів вищої освіти	26
В. О. Фатєєва Соціальний супровід неповнолітніх, які повернулись з місць позбавлення волі	29
О. В. Агаханова Підготовка майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності в пенітенціарній системі	32
К. В. Апатченко, Ю. О. Лисенко Соціально-педагогічна профілактика насильства серед старших школярів	34
О. В. Белоліпцева Підготовка фахівців соціальної сфери до впровадження інклюзивної освіти в умовах діяльності центру гендерної освіти	37
О. А. Бухнієва, Л. Д. Банкул Гендерний аспект у професійній підготовці майбутніх вчителів музичного мистецтва	39
З. В. Валявська Асертивна поведінка як засіб профілактики адикції у реабілітованих наркозалежних	43
В. Л. Григоренко, Н. О. Шевченко Художньо-творче виховання дітей дошкільного віку у ЗДО в умовах інклюзивної освіти	46
А. В. Демянцева Психологічна допомога дитині, якій надаються послуги сімейного патронату, у подоланні травмивного досвіду	49
Я. М. Климчук Допомога спеціалізованих служб у сфері запобігання та протидії домашнього насильства	52
Е. Р. Ларіна Сучасні форми профорієнтації учнівської молоді в державній службі зайнятості України	56
К. О. Ломанова Гендерні аспекти у соціальній профілактиці торгівлі людьми	59
І. Є. Мусіна Креативна компетентність як невід'ємна складова у професійній діяльності майбутніх працівників соціальної сфери	61
Ю. Ю. Осика, О. В. Белоліпцева Питання соціальної адаптації молодших школярів з особливими освітніми потребами в закладах середньої освіти як предмет професійної підготовки фахівців соціальної сфери	63
О. В. Перцова Застосування методу арт-терапії як способу саморегуляції у процесі підготовки фахівців соціальної сфери	67
О. І. Рассказова, А. В. Кравченко Соціально-правова підтримка жінок з інвалідністю у професійній сфері як умова формування професійної мобільності	70

фахівчинь

- В. В. Сисоєв, Ю. О. Лисенко** *Формування здорового способу життя учнів середньої школи в умовах інформаційного суспільства* 73
- Е. Ю. Скакун** *Сучасні соціальні технології актуалізації ресурсів особистості* 75
- О. В. Сорока, С. М. Калаур** *Розвиток конкурентоспроможності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності та соціальних працівників у процесі навчання у ЗВО* 78
- М. Є. Ткаченко** *Інноваційні форми соціального виховання неповнолітніх правопорушників в умовах пробації* 81
- А. Шкляр** *Дефінітивний аналіз професійної компетентності* 83
- Сеага Семмі** *Потенціал сюжетно-рольових ігор у роботі з підлітками, яким притаманна агресивність* 86

*О. В. Сорока, доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
С. М. Калаур, доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Тернопільського національного університету імені
Володимира Гнатюка*

РОЗВИТОК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ЗВО

Актуальність проблеми. Активне входження України до міжнародного конкурентного простору, рух у напрямі євроінтеграції, прискорення глобалізаційних процесів обумовили значущість проблеми розвитку конкурентоспроможності фахівців соціальної сфери, як основного чинника підвищення ефективності діяльності організацій. Підготовка компетентного персоналу, здатного до продуктивної творчої роботи в складних ринкових умовах, є запорукою стратегічного досягнення успіху установ соціальної і соціокультурної сфер. Лише мотивовані, компетентні працівники здатні належним чином налагодити дієву систему надання соціальних і соціокультурних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-практичні аспекти конкурентоспроможності персоналу висвітлені у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників: Д. Богині, М. Долішньої, І. Кравченко, О. Макарової, П. Друкера, А. Томпсона та інших. Між тим, більшість наукових праць присвячується конкурентоспроможності продукції, підприємств, держави в цілому, значно менша частка публікацій – проблемі конкурентоспроможності персоналу у соціальній сфері.

Мета статті – проаналізувати сутність конкурентоспроможності як наукової дефініції та дослідити практичні шляхи її формування у майбутніх соціальних працівників та менеджерів соціокультурної діяльності у процесі фахової підготовки в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка.

Виклад основного матеріалу. Соціальну сферу вважають «важливою складовою забезпечення життєдіяльності суспільства, що охоплює сукупність освітніх, медичних і культурних закладів, які надають відповідні послуги громадянам» [6, с. 25]. Складовою соціальної сфери є соціокультурна сфера, яка являє собою комплекс галузей, що беруть участь у формуванні та розвитку робочої сили. Вони покликані задовольняти культурні, моральні, духовні та

інтелектуальні потреби громадян. Це освіта, наука, охорона здоров'я, фізична культура та спорт, мистецтво та соціальний захист.

Погоджуємося із Ю. Івашків у тому, що в нових складних соціально-економічних умовах установи культури самостійно повинні відстоювати право на існування, а зробити це можна лише включившись в активну інноваційну, підприємницьку діяльність. Це пов'язано з тим, що сфера культури фінансується з місцевих бюджетів, на відміну від освіти та медицини, що отримують державну субвенцію. Тому більшість соціокультурних установ можуть бути ліквідовані, або об'єднані з іншими культурними закладами [4]. Подібна складна ситуація спостерігається із установами соціальної сфери.

Підвищені вимоги до інституцій соціальної сфери і сфери культури та мистецтва відповідно висувають нові вимоги до фахівців, які в них діють. Все це ставить перед вищою освітою принципово нові завдання, серед яких провідне місце належить підвищенню конкурентоспроможності менеджерів соціокультурної діяльності і соціальних працівників. Ефективність діяльності соціальних і соціокультурних установ забезпечує персонал, орієнтований на здобуття конкурентних переваг в соціальній сфері, здатний до постійного професійного розвитку, розробки і впровадження інноваційних технологій.

Термін «конкуренція» має походження від латинського «concurrere», що означає «рухатися в одному напрямку» [1]. Застосування такого трактування до конкурентоспроможності окремого працівника передбачає його здатність зосередитися на єдиній цілі та підтримувати сталий темп у процесі її досягнення [7].

Немає одностайності в розумінні терміну «конкурентоспроможність», яка у професійній сфері передбачає позитивне сприйняття професії як сенсу буття і сфери реалізації. Конкурентоспроможність є однією з основних категорій, що широко використовується в теорії та практиці економічних наук, багатоаспектним поняттям, що в перекладі з латинської мови означає «суперництво, боротьба за досягнення найкращих результатів» [5, с. 28]. За твердженням О. Грішної, конкурентоспроможність працівника – це відповідність якості робочої сили потребам ринку, можливість «перемагати в конкуренції на ринку праці, тобто повніше, порівняно з іншими кандидатами, задовольняти вимоги роботодавців за рівнем знань, умінь, навичок, особистих рис» [3, с. 9].

Підтримуємо І. Цветкову, яка відносить конкурентоспроможність персоналу до особистісних та професійних характеристик, що є передумовою формування конкурентоспроможності праці та формує конкурентоспроможність продукції, яка суттєво впливає на конкурентоспроможність підприємства загалом [8]. У нашому розумінні

конкурентоспроможність – це комплекс особистісно-професійних характеристик фахівця задля забезпечення ринкової потреби в якісних послугах, що суттєво впливає на ефективність діяльності установи загалом.

Освіта дає змогу суттєво збільшити інтелектуальні здібності і можливості людей, впливає на їх життєві позиції, формує потребу до творчості, зміни життя у кращу сторону, від якості освіти залежить вирішення проблем якості в усіх сферах життя суспільства. «Чим інтелектуально багатшим і морально досконалішим буде кожен член суспільства, тим більше перспектив у нації забезпечити собі гідну якість життя» [2, с. 63]. Це відповідно збільшить конкурентоспроможність фахівців і зможе покращити ситуацію у суспільстві.

На базі Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка на факультеті педагогіки та психології здійснюється навчання студентів за спеціальностями «менеджмент соціокультурної діяльності» і «соціальна робота». Слід зазначити, що розвиток конкурентоспроможності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності і соціальних працівників є системно організованим процесом безперервного професійного навчання для підготовки до виконання функцій професійної діяльності. Одним із засобів розвитку конкурентоспроможності фахівців соціальної сфери у процесі навчання у ЗВО є професійно-орієнтована дисципліна «Тренінгові технології», спрямована на опанування студентами основних теоретичних підходів та оволодіння вміннями й навичками організації та проведення тренінгу. Особлива увага зосереджена на методах, вправах і техніках соціально-психологічного тренінгу.

Висновки. У підсумку відзначимо, що у процесі вивчення навчальної дисципліни «Тренінгові технології» у здобувачів вищої освіти формуються такі компетентності: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність генерувати нові ідеї; вміння виявляти та розв'язувати проблеми; здатність контролювати виконання поставлених завдань, приймати рішення і розподіляти повноваження і відповідальність між членами колективу; вміння креативно мислити відповідно до викликів сьогодення, генерувати ідеї; вміння розробляти та проводити тренінгові програми. Основна увага приділяється рольовим іграм, практичним вправам, моделюванню практичних ситуацій, спільному вирішенню проблем.

Ефективність тренінгових занять проявляється у безпосередній практичній діяльності, універсалізації вимог до фахівців соціальної сфери, адаптації навчального процесу ЗВО до вимог сучасного ринку праці в Україні, що загалом сприятиме підвищенню конкурентоспроможності менеджерів соціокультурної діяльності та соціальних працівників.

Література

1. Бібліотека Економіста. Основи економічних знань. URL : <http://library.if.ua>
2. Білінська М. М. Державне управління галузевими стандартами в умовах реформування вищої медичної освіти в Україні : моногр.; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. К. : НАДУ, 2004. 246 с.
3. Грішнова О. А. Конкурентоспроможність персоналу підприємства. *Україна: Аспекти праці*. 2005. № 3. С. 3–9.
4. Івашків Ю. Д. Соціокультурна сфера України: децентралізація у контексті реалізації стратегії сталого розвитку. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2018. № 2. С. 102–104.
5. Клименко С. М., Омеляненко Т. В., Барабась Д. О. та ін. Управління конкурентоспроможністю підприємства. К. : КНЕУ, 2008. 520 с.
6. Куценко В. І., Львовчкін С. В. Завдання і напрями реформування фінансів соціальної сфери. *Фінанси України*. 1999. №12. С. 25–32.
7. Рощина Н. В., Борданова Л. С. Визначальні чинники конкурентоспроможності персоналу. *Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 3. С. 46–50.
8. Цветкова И. И. Влияние конкурентоспособности персонала на безопасность предпринимательской деятельности. *Вісн. Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля*. Луганськ, 2010. № 2, Ч. 2. С. 218–223.

*М. Є. Ткаченко, аспірант кафедри соціальної роботи
Науковий керівник: О. І. Рассказова доктор
педагогічних наук, професор, завідувач кафедри
соціальної роботи Комунального закладу «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія» Харківської
обласної ради*

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ПРАВОПОРУШНИКІВ В УМОВАХ ПРОБАЦІЇ

Сучасний стан розвитку соціального виховання неповнолітніх правопорушників покладено на службу пробації, яка була створена з прийняттям Закону України “Про пробацію” 5 лютого 2015 року [1]. У сучасній демократичній Україні, яка визначила свій європейський напрям розвитку та керується міжнародними європейськими законодавчими